

En arbetstagare har avbrutit preskription enligt 41 § anställningsskyddslagen genom att väcka och fullfölja en talan om skadestånd. I den rättegången utdömdes bl.a. ekonomiskt skadestånd för tiden till och med dagen för huvudförhandlingen. Arbetstagaren har därefter väckt ny talan och yrkat ekonomiskt skadestånd för tiden därefter. Talan i den första rättegången har ansetts innebära preskriptionsavbrott i förhållande krav på ekonomiskt skadestånd för tiden efter huvudförhandlingen, även utan att något förbehåll gjordes vid den första rättegången. Efter preskriptionsavbrott enligt 41 § anställningsskyddslagen tillämpas preskriptionslagen (1981:130).

ARBETSDOMSTOLENDOM
2015-01-28
StockholmDom nr 3/15
Mål nr B 78/14**KLAGANDE**

A.K. i Luleå

Ombud: jur.kand. Jerker Öhrfeldt, Arbetsrättsbyrån i Stockholm AB,
Sturegatan 50, 114 36 Stockholm**MOTPART**Norrlands Entreprenörsgymnasium i Luleå AB, 556700-3586, Norra
Strandgatan 1, 972 39 LuleåOmbud: arbetsrättsjuristen Lars Bäckström, Almega AB, Box 55545,
102 04 Stockholm**SAKEN**

Ekonomiskt skadestånd enligt anställningsskyddslagen

ÖVERKLAGAD DOM

Luleå tingsrätts dom den 16 april 2014 i mål nr T 2648-12

Tingsrättens dom, se bilaga.

Bakgrund

A.K. anställdes 2007 av Norrlands Entreprenörsgymnasium i Luleå AB (gymnasiet). Han sades upp den 20 juni 2009. A.K. väckte med anledning av uppsägningen talan om allmänt och ekonomiskt skadestånd vid Luleå tingsrätt. Tingsrättens dom överklagades till Arbetsdomstolen som fann att uppsägningen inte var sakligt grundad och ålade gymnasiet att betala bl.a. ekonomiskt skadestånd till A.K. för tiden från uppsägningstidens utgång till och med dagen för huvudförhandlingen vid tingsrätten, den 26 maj 2011 (AD 2012 nr 25). A.K. gjorde inte något förbehåll om rätt att återkomma med ytterligare krav avseende ekonomiskt skadestånd.

A.K. har därefter på nytt väckt talan vid tingsrätten och, på sätt som framgår av tingsrättens dom, yrkat att gymnasiet ska förpliktas att betala ekonomiskt skadestånd för tiden efter den 26 maj 2011.

Gymnasiet bestred yrkandena vid tingsrätten. Gymnasiet anförde för det första att talan var preskriberad dels eftersom talan enligt 41 § anställningsskyddslagen hade väckts för sent, dels eftersom A.K. inte i den första rättegången förbehållit sig rätten att återkomma med ytterligare krav. Gymnasiet anförde vidare att A.K. inte gjort vad han kunnat för att minimera sin skada.

Tingsrätten fann att A.K:s talan var preskriberad och ogillade hans talan.

Yrkanden m.m.

A.K. har yrkat att Arbetsdomstolen ska bifalla hans vid tingsrätten förda talan, alternativt återförvisa frågan om ekonomiskt skadestånd till tingsrätten. A.K. har vidare yrkat han ska befrias från skyldigheten att ersätta gymnasiet för dess rättegångskostnader vid tingsrätten och att gymnasiet istället ska förpliktas att ersätta honom för hans rättegångskostnader där.

Gymnasiet har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Arbetsdomstolen.

Målet har, enligt 4 kap. 15 § andra stycket arbetstvistlagen, avgjorts utan huvudförhandling.

Parterna har till stöd för sin talan åberopat samma grunder som vid tingsrätten och de har till utveckling av sin talan i allt väsentligt anfört detsamma som antecknats i tingsrättens dom.

Domskäl

Inledning

Inledningsvis kan erinras om att A.K. i den första rättegången inte kunde framställa ett fullgörelseyrkande om skadestånd för ekonomisk förlust för tiden efter huvudförhandlingen vid tingsrätten (se t.ex. AD 2012 nr 30 och AD 1979 nr 152, jfr 13 kap. 1 § och 3 § rättegångsbalken). Eftersom yrkandet inte kunde framställas i den första rättegången har den tidigare domen inte rättskraft i förhållandet till yrkandet i detta mål (jfr 17 kap. 11 § rättegångsbalken). Detta är parterna också ense om.

Är fordringen preskriberad?

Preskriptionslagen (1981:130) innehåller allmänna regler om preskription av fordringar. Lagen är tillämplig om inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet (1 §). En fordran preskriberas, som huvudregel, tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan (2 §). Preskriptionsavbrott kan t.ex. ske genom att gäldenären får ett skriftligt krav om fordringen från borgenären eller om borgenären väcker talan mot gäldenären (5 §). Om preskriptionsavbrott har skett löper en ny preskriptionstid från dagen för avbrottet (6 §).

I åtskilliga lagar finns preskriptionsbestämmelser som föreskriver dels en kortare preskriptionstid än den som anges i preskriptionslagen, dels att preskriptionsavbrott ska ske genom att borgenären väcker talan om anspråket (s.k. stark specialpreskription). Vid sådan preskription anses talan inte ha preskriptionsavbrytande verkan om den återkallas eller avvisas. Undantag kan dock tänkas om vägande skäl föreligger för en annan bedömning (se NJA 1998 s. 252 och NJA 1997 s. 250). Syftet med bestämmelser om stark

specialpreskription är i allmänhet att tvister mellan parterna ska bli uppklarade eller avvecklade så snart som möjligt (NJA 2014 s. 232).

Arbetsrättslig lagstiftning innehåller regelmässigt preskriptionsregler som anger att talan ska väckas inom en viss kortare tid. Av 41 § anställningsskyddslagen framgår, såvitt här är av intresse, att en arbetstagare som vill kräva skadestånd som grundar sig på bestämmelserna i anställningsskyddslagen ska underrätta arbetsgivaren om sitt anspråk inom fyra månader från den tidpunkt då den skadegörande handlingen företogs. Om förhandling enligt medbestämmandelagen eller med stöd av kollektivavtal har påkallats inom underrättelsetiden ska talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall ska talan väckas inom fyra månader efter det att tiden för underrättelse gick ut. Om underrättelse inte lämnas eller talan inte väcks inom dessa tidsfrister har arbetstagaren förlorat sin talan (42 § anställningsskyddslagen). Arbetsdomstolen har tidigare framhållit att den korta preskriptionstiden syftar till att förhindra att parter och domstolar tvingas ta ställning till förhållanden som ligger långt tillbaka i tiden och som därför endast med svårighet kan utredas (AD 1977 nr 206).

A.K. har avbrutit preskription enligt 41 § anställningsskyddslagen genom att väcka och fullfölja en talan om skadestånd. Anställningsskyddslagen anger inte vilken preskriptionsfrist som löper efter ett sådant preskriptionsavbrott. Som tingsrätten anfört rörde AD 1977 nr 220 inte frågan vilken preskriptionsfrist som ska gälla i ett sådant fall.

Om stark specialpreskription avbrutits genom en talan som fullföljts så löper inte någon ny sådan preskription, utan istället tillämpas preskriptionslagens preskriptionstid (se NJA 1946 s. 175, NJA II 1927 s. 406 och Lindskog, Preskription, 3 uppl. 2011, s. 378 med hänvisningar, jfr 7 § preskriptionslagen). Enligt Arbetsdomstolens mening finns inte skäl att tillämpa någon annan ordning beträffande preskriptionsavbrott enligt 41 § anställningsskyddslagen.

Om det skett preskriptionsavbrott enligt 41 § anställningsskyddslagen tillämpas alltså preskriptionslagens tioåriga preskription. Frågan är emellertid om A.K:s talan i den första rättegången kan anses innebära preskriptionsavbrott i förhållande till den fordran som är aktuell i detta mål.

I litteraturen har anförts att en talan som medför preskriptionsavbrott måste innefatta en precisering av det anspråk som preskriptionsavbrottet avser (Rodhe, Obligationsrätt, 1956, s. 685). Av rättspraxis följer vidare att om borgenären i den första rättegången gör förbehåll om att senare få återkomma med ytterligare krav så torde preskription inte inträda (NJA 1946 s. 175 och NJA 1933 s. 43, se även Lindskog, Preskription, 3 uppl. 2011, s. 333 f.). Att ett förbehåll om att få återkomma med ytterligare krav har tillmätts betydelse torde ha sin förklaring i att gäldenären genom ett förbehåll får klart för sig att borgenären inte anser att tvisten är slutligt reglerad genom den första rättegången. I NJA 1985 s. 561 väckte en skadelidande talan och yrkade ersättning med visst belopp för sveda och värk inom den tvååriga preskriptionsfrist som gäller enligt lagen (1922:382) angående ansvarighet

för skada i följd av luftfart. Sedan skadestånd utdömts för sveda och värk väckte den skadelidande ny talan och yrkade ersättning för visst belopp avseende förlorad arbetsförtjänst. Den talan väcktes efter att tvåårsfristen löpt ut. Tingsrätten, vars bedömning delades av Högsta domstolen, angav att den första talan medförde preskriptionsavbrott för de berörda skadekategorierna, men inte för framtida krav på ersättning för inkomstbortfall. Vid detta förhållande och då något förbehåll om rätt att kräva ytterligare skadestånd inte hade framställts i den första rättegången ansågs anspråket på ersättning för inkomstförlust preskriberat.

Arbetsdomstolen har uttalat att preskriptionsavbrott enligt 41 § anställningsskyddslagen kan ske genom en fastställelsetalan om skyldighet att ersätta ekonomisk skada (AD 1977 nr 206, se även NJA 1992 s. 829). I Arbetsdomstolens praxis finns åtskilliga exempel på att domstolen i domen antecknat att käranden förbehåller sig rätten att återkomma med ytterligare skadeståndskrav (se t.ex. AD 2014 nr 90 och AD 2014 nr 46).

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

A.K:s yrkande i målet avser ekonomiskt skadestånd för mistad inkomst efter att anställningen upphört, dvs. samma skadekategori som i den första rättegången (jfr NJA 1985 s. 561). Denna typ av ekonomiskt skadestånd är i praktiken den enda som kan komma i fråga om en arbetstagare blir uppsagd utan saklig grund. Det ekonomiska skadeståndet får, beroende på anställningstid, bestämmas till högst ett belopp motsvarande mellan sex och 32 månadslöner (38 § och 39 § anställningsskyddslagen). Fristen för att väcka talan enligt 41 § anställningsskyddslagen är så kort att talan om ekonomiskt skadestånd på grund av en osaklig uppsägning i vissa fall måste väckas redan innan uppsägningstiden löpt ut och därmed innan arbetstagaren drabbats av någon förlust. Vidare torde det vara vanligt att arbetstagaren även efter att huvudförhandling i första instans hållits lider ekonomisk skada som är ersättningsgill enligt 38 § och 39 § anställningsskyddslagen. Som redan nämnts är det inte möjligt att pröva sådan skada i den första rättegången. Mot bakgrund härav har arbetsgivaren skäl att utgå från att det ekonomiska skadestånd som yrkas i den första rättegången inte utgör en slutlig reglering av parternas mellanhavanden, utan att arbetstagaren kan förväntas vilja återkomma med krav avseende tiden efter huvudförhandlingen. Arbetsgivarens intresse av förutsebarhet tillgodoses genom att denne inte är skyldig att betala ekonomiskt skadestånd med högre belopp än som anges i 39 § anställningsskyddslagen. Vidare kan noteras att syftet att hindra att parterna och domstolarna måste ta ställning till förhållanden som ligger långt tillbaka i tiden (jfr ovan) tillgodoses genom att frågan om saklig grund för uppsägning föreligger prövas i den första rättegången.

Av anförda skäl får A.K:s talan i den första rättegången anses innebära preskriptionsavbrott i förhållande till de krav på ekonomiskt skadestånd för tiden efter huvudförhandlingen som framställs i detta mål, även utan att något förbehåll gjordes vid den första rättegången.

Har A.K. underlåtit att begränsa sin skada?

Gymnasiet har anfört att A.K. uttalat sig i media på sätt som varit ägnat att få honom att framstå som mindre attraktiv för potentiella arbetsgivare. Han har därigenom, enligt gymnasiet, minskat sina möjligheter att erhålla ny anställning. A.K. har bestritt att hans uttalanden i media ska påverka gymnasiets skyldighet att betala skadestånd.

En skadelidande är skyldig att söka begränsa den skada som skadevållaren har förorsakat. Om arbetstagaren inte gör detta kan det ekonomiska skadeståndet jämkas eller falla bort helt (t.ex. AD 1997 nr 123). Vad gymnasiet anfört i denna del utgör, enligt Arbetsdomstolens mening, inte skäl att jämka skadeståndet. Det föreligger inte skäl att återförvisa målet till tingsrätten för att utreda denna fråga.

Sammanfattande slutsatser och rättegångskostnader

Arbetsdomstolen har i det föregående funnit att A.K:s talan inte är preskriberad och att det inte föreligger skäl för att det ekonomiska skadeståndet ska jämkas eller helt falla bort. Om beloppet råder i övrigt ingen tvist. A.K:s talan ska därför bifallas.

Med denna utgång ska gymnasiet ersätta A.K. för hans rättegångskostnader. A.K. har yrkat ersättning för Jerker Öhrfeldts arbete i Arbetsdomstolen. Något annat kostnadsyrkande har inte framställts, vare sig i Arbetsdomstolen eller vid tingsrätten. Det yrkade beloppet är skäligt.

Domslut

1. Med ändring av tingsrättens dom, förpliktar Arbetsdomstolen Norrlands Entreprenörsgymnasium i Luleå AB att till A.K. betala ekonomiskt skadestånd med 371 783 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på 48 513 kr från den 25 juni 2011, på 38 080 kr från den 25 i respektive kalendermånad under perioden juli 2011 till mars 2012, samt på 18 630 kr från den 25 mars 2012, allt till dess full betalning sker.
2. Med ändring av tingsrättens dom, befrias A.K. från skyldigheten att ersätta Norrlands Entreprenörsgymnasium i Luleå AB:s rättegångskostnader vid tingsrätten.
3. Norrlands Entreprenörsgymnasium i Luleå AB ska ersätta A.K. för hans rättegångskostnader i Arbetsdomstolen med 3 190 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Jonas Malmberg, Dag Ekman, Inga Jerkeman, Jan-Peter Duker, Göran Söderlöf, Håkan Löfgren och Margareta Zandén. Enhälligt.

Rättssekreterare: Lisa Anestål

Tingsrättens dom (ledamöter: Benny Wernqvist, Christer Ödberg och Ulf G Andersson).

BAKGRUND OCH HANDLÄGGNING

A.K. anställdes i augusti 2007 som lärare och rektor vid Norrlands Entreprenörsgymnasium (nedan Gymnasiet). I mitten av juni 2009 publicerades uppgifter i media om att A.K. förekom på Facebook i sammanhang som hade sexuell anknytning. Som en följd av detta kom Gymnasiet att säga upp A.K. den 20 juni 2009.

A.K. har tidigare av såväl Luleå tingsrätt som Arbetsdomstolen tilldömts ekonomiskt skadestånd på grund av att Gymnasiets uppsägning av honom från hans arbete inte varit sakligt grundad (dom den 23 juni 2011 i mål nr T 2270-10 respektive den 28 mars 2012 i mål nr B 88/11). Skadeståndet avsåg bland annat lön och semesterersättning under tiden från den 2 november 2009 till och med den 26 maj 2009.

Parterna är överens om att taket för det ekonomiska skadestånd som A.K. i och för sig skulle kunna vara berättigad till på grund av uppsägningen motsvarar 32 månadslöner. Det är också ostridigt att detta belopp uppgår till 1 088 000 kr, varav A.K. tidigare har erhållit 716 217 kr. Det som yrkas i detta mål är således återstoden av det maximala belopp A.K. kan ha rätt till i ekonomiskt skadestånd.

Tingsrätten avgör nu med parternas samtycke målet på handlingarna, genom cirkulation bland rättens ledamöter, sedan parterna fått tillfälle att slutföra sin talan.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNINGAR

A.K. har begärt att Norrlands Entreprenörsgymnasium i Luleå AB (Gymnasiet) ska betala ekonomiskt skadestånd till honom med 371 783 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen:

- på 48 513 kr från den 25 juni 2011,
- på 38 080 kr från den 25 i respektive kalendermånad under perioden juli 2011 till mars 2012, samt
- på 18 630 kr från den 25 mars 2012,

allt till dess full betalning sker.

Gymnasiet har bestritt A.K:s yrkanden. Det yrkade beloppet och ränteyrkandet har dock vitsordats som skäligt i och för sig.

Båda parter har begärt ersättning för sina rättegångskostnader med belopp som senare skulle anges, men A.K. har inte preciserat något yrkande i denna del innan målet nu avgörs.

GRUNDER

A.K.

Eftersom han allt sedan den senaste domen i arbetstvisten varit arbetslös och således har lidit full skada under denna period åligger det Gymnasiet att på grund av den lagstridiga uppsägningen utge resterande skadestånd inom den ram som framgår av 38 – 39 §§ lagen om anställningsskydd (LAS).

Gymnasiet

Det görs i *första hand* gällande att A.K. inte har gjort vad han kunnat för att minimera sin skada utan tvärtom genom aktivt handlande starkt bidragit till att göra skadeverkningarna så stora som möjligt.

I *andra hand* görs gällande att *preskription* har inträtt på två självständiga grunder:

- För det första har A.K. inte, på det sätt som är brukligt i arbetstvister, gjort något förbehåll i den tidigare processen om att få återkomma med ytterligare krav på ekonomiskt skadestånd.
- För det andra har A.K., helt oavsett om förbehåll krävs eller inte, inte framställt vare sig en underrättelse till Gymnasiet om att han avsåg att kräva skadestånd eller väckt talan inom de i 41 § LAS stadgade fristerna.

PARTERNAS STÅNDPUNKTER

A.K.

Hans skyldighet att begränsa skadan

Gymnasiet gjorde redan i det förra tvistemålet gällande att han gjort olämpliga pressuttalanden. Trots detta och trots att Gymnasiet också gjorde gällande att han inte gjort tillräckligt för att minimera skadan utdömdes fullt ekonomiskt skadestånd i båda instanserna.

Uppsägningen av honom och processen om denna fick mycket stor medial uppmärksamhet. Det är dock endast två konkreta uttalanden som läggs honom till last. Det ena, i vilket han gjorde gällande att de som ogillat hans beteende var moralkonservativa, gjordes direkt efter att Luleå tingsrätts dom hade meddelats. Det andra gjordes en lång tid efter den tid som yrkandena avser. Inget av uttalandena kan anses medföra att han själv har orsakat skadan.

Preskription

41 § LAS ska tolkas enligt sin ordalydelse, vilket innebär att den inte blir tillämplig på det sätt Gymnasiet gjort gällande. Tidsfristen ska räknas från den skadegörande handlingen, det vill säga själva uppsägningen. Det finns inte utrymme att analogt räkna tidsfristen från dagen för huvudförhandlingen

eller domen. Det finns därmed inget annat alternativ än att tillämpa en tioårig preskriptionstid. Detta gäller även vid förbehåll.

Det är i detta mål fråga om ett fortsättningskrav. Rättskraften i tingsrättens tidigare dom har inte utsläckt framtida krav, utan endast sådana som avser den skada som förelåg vid tidpunkten för huvudförhandlingen. Han har över huvud taget inte haft möjlighet att framställa det nu aktuella kravet i den tidigare processen, eftersom domstolarna inte kunnat döma ut eventuella framtida förluster.

Arbetsdomstolens uttalanden i AD 1977 nr 220 ska ses mot bakgrund av de mycket speciella omständigheter som förelåg i det målet, och med beaktande av att kändaren i det målet rent tekniskt kunnat bryta preskriptionen i tid enligt den då gällande 40 § LAS. Preskriptionstiden räknades på den tiden ”från det att skadan inträffade” och det fanns alltså ett alternativ till tioårs-preskriptionen för kändaren, nämligen att följa det LAS föreskrev. Att AD i ett sådant fall inte ville tillämpa tioårig preskription är fullt begripligt och självklart.

Om 41 § LAS – och inte den allmänna tioåriga preskriptionsregeln i preskriptionslagen – ska tillämpas får den talan han för nu i och för sig anses vara preskriberad, eftersom den inte väckts inom åtta månader från uppsägningen. Det har dock varit tekniskt omöjligt för honom att bryta den angivna preskriptionstiden, eftersom den räknas från tidpunkten ”då den skadegörande handlingen företogs”. När tingsrätten dömde ut den första delen av det ekonomiska skadeståndet den 23 juni 2011 var hans resterande skadeståndsfordran redan preskriberad om man skulle tillämpa 41 § LAS, eftersom det hade gått 24 månader sedan uppsägningen. Gymnasiet företog ingen ny skadegörande handling när tingsrätten (eller Arbetsdomstolens) meddelade dom, utan det var alltså uppsägningen som var den relevanta handlingen. Så stränga regler som preskriptionsbestämmelser ska inte tillämpas analogt utan strikt enligt sin ordalydelse. Därmed faller Gymnasiets resonemang om att han skulle ha iakttagit preskriptionstiden i 41 § LAS ytterligare en gång, men räknat från annan tidpunkt än den i lagen föreskrivna.

Någon annan tillämplig lag än preskriptionslagen finns därmed inte i detta fall. Detta är inte något unikt inom det arbetsrättsliga området. Vid företag som inte är bundna av kollektivavtal gäller exempelvis tio års preskription för arbetstagarnas vanliga lönefordringar och för arbetsgivarnas motfordringar eller skadeståndskrav mot anställda. Detsamma är fallet med skadeståndsanspråk enligt lagen om arbetsgivares kvittningsrätt på företag utan kollektivavtal. Det finns alltså ett flertal situationer då både arbetsgivare och arbetstagare kan tvingas sväva i ovisshet. Vad gäller skolans ovisshet, ska det poängteras att han efter domen klargjorde för Gymnasiet att han krävde ytterligare ekonomiskt skadestånd.

Gymnasiet

A.K:s skyldighet att begränsa skadan

Enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer är den skadelidande skyldig att försöka begränsa verkningarna av den handling som har utlöst skadeståndsskyldigheten. A.K. har i stor omfattning medverkat i media och genom detta beteende riskerat att framstå som mindre attraktiv för potentiella arbetsgivare. Det är naturligt att åtminstone vissa arbetsgivare väljer att avstå från att anställa personer med A.K:s rykte. A.K. har således inte försökt begränsa skadeverkningarna utan tvärtom genom aktivt handlande starkt bidragit till att göra dessa så stora som möjligt. Det görs dock inte gällande att A.K. inte har försökt hitta ett nytt arbete.

A.K. har uttalat sig i media betydligt fler än två gånger, han har medverkat i NSD vid tre tillfällen, nyheter 24 vid ett tillfälle och Kuriren vid ett tillfälle, samt i P4 extra och SVT:s nordnytt.

Preskription

Avsaknad av förbehåll

A.K. har inte i det förra målet förbehållit sig rätten att senare framställa krav som avser tiden efter huvudförhandlingen i tingsrätten. Gymnasiet har tidigare anfört att ett sådant förbehåll är preskriptionsavbrytande, samt att avsaknaden av ett sådant medför att yrkanden i en eventuell ny rättegång är preskriberade. Rättskraften omfattar endast tiden fram till tingsrättens huvudförhandling i det tidigare målet, inte de tio månader som nu är aktuella. Detta mål avser en ny sak och nya omständigheter. Förbehållet tar sikte på att förhindra att preskription inträder och därigenom möjliggöra att senare föra talan.

Talan har inte väckts i rätt tid

Enligt Gymnasiets mening är A.K:s talan preskriberad även på den grunden att han när talan väckts inte har iakttagit de i 41 § LAS angivna tidsfristerna. A.K. har varit skyldig att underrätta Gymnasiet inom fyra månader och därefter inom ytterligare fyra månader väcka talan. Det finns enligt Gymnasiet tre tänkbara tidpunkter från vilken den första fyramånaderfristen ska räknas; dagen efter huvudförhandlingen i Luleå tingsrätt (den 27 maj 2011), dagen för tingsrättens dom (den 23 juni 2011) eller dagen för Arbetsdomstolens dom (den 28 mars 2012). Oavsett vilken av dessa tidpunkter som ska användas för fristberäkningen är dock den talan A.K. nu för preskriberad.

Av AD 1977 nr 220 framgår att Arbetsdomstolen resonerade om att senarelägga utgångspunkten för fristberäkningen. Domstolen avvisade dock tanken på att regeln om tioårig preskription skulle vara tillämplig på situationer som omfattas av LAS. Utgångspunkten för preskriptionsfristen var samma då som nu. Av prop. 1981/82:71 framgår att den språkliga förändring som då föreslogs och sedan genomfördes inte innebar någon ändring i sak. Den lagtext

som propositionen ursprungligen innehöll var att fristen skulle börja löpa ”efter det att skadan eller fordringen uppkom”. I propositionen anges att denna text, som skilde sig från den då gällande ”från det skadan inträffade”, inte innebar någon ändring i sak. Det som gällde och skulle fortsätta att gälla var att det var tidpunkten för den skadebringande handlingen – uppsägningen – som är utgångspunkten för fristberäkningen.

Det hade varit fullt tekniskt möjligt för A.K. att framställa kraven i tid, genom att göra ett yrkande om förbehåll och därefter väcka talan inom fyra månader från den 28 mars 2012, alternativt underrätta Gymnasiet inom den tiden och väcka talan inom ytterligare fyra månader. Det är riktigt att A.K. efter tingsrättens dom klargjorde att han hade för avsikt att komma med ytterligare krav. Detta skedde i korrespondens där A.K. synes ha ansett att han var tvungen att agera inom de i LAS stadgade fristerna. Denna korrespondens avslutades med att Gymnasiet förband sig att inte återropa annan preskriptionsgrund än den om avsaknad av förbehåll, förutsatt att talan om tillkommande krav väcktes senast den 25 maj 2012. Krav framställdes först genom stämningsansökan i detta mål, som delgavs bolaget i oktober 2012, när fristerna i LAS redan hade löpt ut.

TINGSRÄTTENS BEDÖMNINGAR

Saken

Utgångspunkter

Som framgått råder det ingen tvist om vare sig det yrkade beloppet eller räntan. Gymnasiets bestridande av A.K:s krav grundar sig i stället på tre invändningar:

- A.K. har inte begränsat sin skada, utan i stället aktivt agerat på ett sådant sätt att den förvärras,
- A.K. har inte i det förra tvistemålet förbehållit sig rätten att föra den talan han nu gör, samt
- A.K:s talan är för sent väckt enligt 41 § LAS.

Parternas ståndpunkter leder till att tingsrätten ska döma ut det begärda beloppet och räntan, om ingen av Gymnasiets invändningar vinner bifall.

Om A.K:s talan är att anse som för sent väckt, leder ju detta till att någon övrig prövning av hans krav inte ska ske. Tingsrätten väljer därför att pröva de sammanhängande frågorna om för sen talan och förbehåll först. Först om inte dessa invändningar kan bifallas finns det anledning att pröva om A.K:s agerande ska påverka hans rätt till skadestånd.

Skulle A.K. ha gjort förbehåll om rätt att få återkomma med ytterligare krav på ekonomiskt skadestånd?

Enligt 41 § LAS ska den som vill kräva skadestånd på grund av bestämmelserna i lagen underrätta motparten om detta inom fyra månader ”från att den skadegörande handlingen företogs”, och sedan väcka talan senast inom fyra

månader från att underrättelsetiden gick ut, eller förhandling i tvistefrågan avslutades. Den som inte följer dessa tidsgränser har enligt 42 § samma lag förlorat sin talan, d.v.s. eventuella krav har preskriberats.

A.K:s talan om ekonomiskt skadestånd grundar sig på att han blivit uppsagd utan saklig grund. Den omständighet som ger honom rätt till skadestånd, d.v.s. *den skadegörande handlingen*, är därmed uppsägningen den 20 juni 2009.¹ Vare sig tingsrättens huvudförhandling i det tidigare målet, dess dom eller Arbetsdomstolens dom kan enligt tingsrätten rimligen anses vara skadegörande handlingar i bestämmelsens mening. Det går därmed inte att tillämpa ordalydelsen av 41 § LAS på A.K:s krav på det sätt Gymnasiet gjort gällande.

I det av parterna berörda rättsfallet AD 1977 nr 220 har Arbetsdomstolen mycket riktigt avvisat idén om att tillämpa andra preskriptionstider på skadeståndskrav i anledning av uppsägning än de i LAS angivna. Frågan i det målet var dock, liksom i de andra AD-fall tingsrätten kunnat finna, om *den ursprungliga talan* var väckt i rätt tid, och inte det här aktuella spørsmålet om nya krav i en senare rättegång.

Den vedertagna synen på innebörden av preskriptionsavbrott torde vara att ett sådant innebär att ny preskription börjar löpa från tidpunkten för preskriptionsavbrottet, oberoende av vilken preskriptionstid som gäller för den aktuella fordran. I tvistemål om skadestånd i allmän domstol medför detta att det som regel inte finns något skäl att förbehålla käranden rätten att återkomma med ytterligare krav på grund av samma skadegörande händelse, eftersom fordran på skadestånd som huvudregel preskriberas först tio år efter den skadegörande handlingen. Om det är fråga om någon form av specialpreskription kan det dock bli fråga om att förbehåll måste göras. Detta illustreras av rättsfallet NJA 1985 s. 561, där det var fråga om skadestånd med stöd av lagen (1922:382) angående ansvarighet för skada i följd av luftfart. Enligt 6 § i den lagen gällde en preskriptionstid på två år ”från det att skadan timade”. Sedan käranden i en första dom fått ersättning för sveda och värk och framtida men i form av en hörselskada efter en överflygning av flygplan, väckte hon i en ny rättegång, mer än två år efter skadehändelsen, talan om ersättning även för förlorad arbetsförtjänst. Svaranden invände då att talan var preskriberad, eftersom käranden inte gjort något förbehåll i den föregående rättegången. I tingsrättens dom, som fastställdes av överinstanserna, sades:

”I det mål som slutligt avgjordes (...) yrkade Maj W skadestånd för sveda och värk samt för lyte och men. *Preskriptionsavbrott* skedde därmed beträffande dessa skadekategorier. Däremot kan det inte anses, att avbrott i preskriptionen samtidigt skedde i fråga om ett eventuellt framtida krav på ersättning för inkomstförlust. (...) I mål av förevarande slag anses det dock kunna göras uttryckligt förbehåll om rätt att kräva ytterligare ersättning på grund av den inträffade skadan. Att så sker anses vara en förutsättning för preskriptionsavbrott beträffande eventuella framtida krav (...). Sådant förbehåll gjordes inte av Maj W i den förra rättegången. Vid nu angivna förhållanden är hennes

¹ Se exempelvis AD 2002 nr 99

nu framställda skadeståndsanspråk preskriberat. [tingsrättens kursivering]”

I detta fall är det dock inte fråga om krav på ersättning för en annan skadekategori, utan ytterligare ersättning för samma sorts skada. Frågan blir då om det föranleder några andra överväganden. I AD 2001 nr 5 säger Arbetsdomstolen bl.a. följande.

”Skadestånd för mistad lön anses inte kunna dömas ut med ledning av ett uppskattat belopp om vad som förfaller i framtiden. I sådana fall bör den anställde i stället hänvisas att återkomma när skadan kan konstateras, och *i domen görs ett förbehåll* för arbetstagarens rätt att yrka ekonomiskt skadestånd för framtida skada. För att förbehåll skall göras är tillräckligt att ytterligare skadestånd över huvud taget kan komma i fråga. Ett i en dom intaget förordnande om förbehåll innebär ingen materiell prövning utan är endast ett konstaterande av vilken *rättskraft* domen har, dvs. vilka frågor som avgjorts genom domen. En *dom med ett förbehåll innebär* således bara att arbetstagaren i framtiden kan, utan hinder av domen, återkomma med krav på ekonomiskt skadestånd gentemot arbetsgivaren. [tingsrättens kursivering]”

Det kan diskuteras om Arbetsdomstolens praxis att förbehålla käranden rätten att återkomma med ytterligare krav för samma skada, som alltjämt tillämpas, är en fråga om preskription eller rättskraft. Tingsrätten konstaterar dock att A.K. varit förhindrad att framställa de nu aktuella kraven i den tidigare rättegången, vilket innebär att den tidigare domens rättskraft knappast kan hindra honom från att framställa dem nu (*factum superveniens*).

Enligt tingsrättens mening är saken snarast den, att A.K. genom sin talan i den förra rättegången gjorde preskriptionsavbrott för den aktuella skadekategorin. Detta innebar dock – i linje med AD 1977 nr 220 – inte att någon annan preskriptionstid än den i LAS angivna blev gällande. Han blev därmed i och för sig inte betagen rätten att återkomma med ytterligare krav på ekonomiskt skadestånd på grund av rättskraften, men för att undgå preskription av eventuella framtida krav skulle han, i enlighet med AD 2001 nr 5, ha förbehållit sig rätten att återkomma med sådana.

Eftersom något förbehåll inte gjorts har A.K. därmed, oavsett att han över huvud taget inte kunnat framställa det aktuella kravet i den tidigare rättegången, inte rätt att få sin talan om ytterligare ekonomiskt skadestånd prövad. Hans käromål ska därför ogillas redan på denna grund, och tingsrätten har därmed inte anledning att gå in på frågan om han gjort vad som kan krävas för att begränsa sin skada.

Rättegångskostnader

Eftersom A.K. förlorat målet ska han ersätta Gymnasiet för dess rättegångskostnader. Det belopp som begärts i denna del avser 16 timmars ombudsarbete och får anses skäligt.

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
2. A.K. ska stå för sina egna rättegångskostnader och betala ersättning till Norrlands Entreprenörsgymnasium i Luleå AB för dess rättegångskostnader med 38 400 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från datum för denna dom till dess betalning sker.